

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 12

Trst-Gorica 27. marca 1953

Izhaja vsak petek

EVROPSKI VIDIKI Sir Victor Mallet o tržaškem vprašanju

V dneh, ko se bil Tito na obisku v Londonu, je posebno za nas Tržačane dobila izredno važnost izjava, ki jo je pretekle teden podal britanski poslanik v Rimu, Sir Victor Mallet.

Ob priliki njegovega obiska v Milano so mu namreč na »Zavodu za mednarodno politiko« stali vprašanja o italijansko-britanski odnosih. Veleposlanik je odgovoril s posebno deklaracijo, ki nam s precejšnjo jasnostjo odkriva angleško politiko tako do Italije kakor tudi v vprašanjih, za katera se Italija zanima.

V uvodu svoje izjave omenja Sir Mallet, kakšno je bilo vzdušje, ko je pred petimi leti prišel na svoje sedanje službeno mesto, in podčrta, da so se razmere zelo izboljšale. Ostalo pa je še nekaj nerešenih problemov, med temi posebno občutljivo tržaško vprašanje.

Ker je bila izjava dana prav v dneh, ko se je vsa italijanska javnost izpraševala, kakšni so vidiki, pod katerimi obravnavajo Britanci v svojih razgovorih s Titom usodo našega ozemlja, smemo torej upravičeno predpostavljati, da posebno ta del izjave ni bil slučajen. To postane še toliko verjetnejše, če si ogledamo, kaj je Sir Victor Mallet povedal. Pri tem se bomo seveda omejili na to, kar nas kot prebivalce Svobodnega tržaškega ozemlja najbolj zanima.

Ze preden je prišel do tržaškega vprašanja, je britanski veleposlanik poudaril, da v mednarodnem življenju sedaj niso več merodajni dvostranski odnosi med državami. Uveljavila se je namreč potreba večstranske politike, ki naj upošteva težnje in potrebe cele skupine držav in njihovo skupno, ne pa posamezno varnost.

V tem smislu gledajo Britanci tudi na jugoslovansko-italijanske odnose. »Tudi na to vprašanje moramo gledati z evropskega in ne z nacionalističnega stališča, je podčrtal Sir Victor Mallet ter je dodal, da se Britanci ozirajo pri tem samo na strateške potrebe hladne ali morebitne vroče vojne, ne pa na ideologije in sentimentalnosti. Obzirnost jim sicer velja, da se v italijansko-jugoslovanske odnose ne vmešavajo, toda vključ temu se ne morejo odpovedati svojemu zanimanju za tržaško vprašanje: v Trstu imajo namreč pet tisoč svojih vojakov, ki bi jih lahko uporabili drugje, drugič pa jih k temu veže tudi njihova želja po izgradnji solidne evropske obrambe. Posebno slednja jih stili, da gledajo preko italijanske meje, kajti najugodnejša obrambna črta južnega krila evropske obrambe ne teče po beneški ravnini, temveč čez Ljubljano.

»In še enkrat boste ugotovili, da britansko stališče bolj upošteva široko, večstransko evropsko korist, kakor pa nacionalni interes enega ali drugega pretendenta na Tržaško ozemlje. Zato se mi ne zdi prav, da se smatra, da smo navdahnjeni s pičlo naklonjenostjo do Italije ali pa da smo filojugoslovani. Mi se enostavno trudimo, da bi bili filoevropsci, je zaključil britanski veleposlanik ta del svoje izjave, v kateri smo iz britanskih ust, po dolgem, dolgem času, če se prav spominjamo, vse od pariške mirovne konference, na kateri je bila sklenjena internacionalizacija našega ozemlja, prvič slišali potrdilo našega starega stališča, da je treba na Trst gledati s širkega evropskega vidika, in da naša usoda ni vprašanje, ki bi se tikalo samo naših neposrednih sosed.

Dodajmo še veleposlanikovo ugotovitev, da morajo v današnjem času vprašanja narodnega ponosa in sebičnosti koristiti, ki so v preteklosti razumevali narode in vodile njihove vladarje v mednarodnih odnosih, popustiti pred nujnostjo tesnega sodelovanja vseh svobodnih držav, in poziv, naj si narodi izprašajo vst ter naj vsakdo kritizira raje sebe kakor druge, pa vidimo, da je glede tržaškega vprašanja tudi z britanske strani odkrito potegnili veter, ki se tudi uradno in ne samo bistveno razlikuje od onega, ki je tako nepotrebno zapihal 20. marca 1948. leta.

Toda kaj bi obujali mrtve! »Foreign Office« je pred par dnevi ital na posebno vprašanje odgovorila, da marčna izjava iz izmenjenih razmerah ne velja več in da je bila dokončno pokopana že leta 1951 ob priliki De Gasperičevega obiska v Londonu.

Sir Victor Mallet je vsekakor napravil prav, da je po dolgi zmede postavil stvari na svoje mesto.

PO TITOVEM OBISKU

Tito je bil sprejet v Londonu kot poglavar države, »ki je bila zaveznica Velike Britanije v dveh vojnah«, kakor so izjavili njegovi gostitelji

Ko smo v zadnji številki poročali o Titovem obisku v Londonu, smo ob zaključku omenili, da moramo pri tem razlikovati dvoje: sprejem človeka, ki nosi glavno odgovornost za sedanji komunistični in nasični režim v Jugoslaviji in sprejem trenutnega poglavarja države, ki je bila zaveznica Velike Britanije v dveh vojnah, kakor so to izrazili njegovi gostitelji. S prvim problemom Titovega obiska smo na kratko obravnavali že znanje, ko smo poudarili protislovje med demokratičnimi tradicijami Velike Britanije in sprejemom jugoslovanskega diktatorja, danes si bomo pa ogledali še drugo, recimo državniško plat tega obiska.

Nobeno norčevanje, s kakršnim skuša del italijanskega tiska razvednotiti pomen jugoslovanskega obiska v Londonu, ne more izbrisati dejstva, da je bil Tito sprejet ne morda kot kakšen šef ali plemenski poglavar, temveč kot najmerodajnejši predstavnik in gost države, katero se ceni in na katero se v tem trenutku polaga veliko politično važnost. Milanski »Corriere della Sera« je pravilno podčrtal, da je sedanja britanska politika do Jugoslavije gotovo dobro premisljena, da je sad skrbno izdelanih načrtov, glede katerih ni nobene razlike med laburisti in konservativci, ter da si zaradi tega nihče ne sme utvarjati, da jo bo Velika Britanija od danes na jutri zapustila. Če je konservativna vlada šla tako daleč, da je organizirala ta obisk, za katerega se je že vnaprej zavedala, da bo z njim izzvala velik del britanske javnosti, potem morajo biti za vsem tem zelo pomembni razlogi.

In če pogledamo potek obiska, potem res vidimo, da so Tita družno sprejemali tako konservativci, kakor laburisti, na dvoru je kosil v najintimnejšem krogu kraljevske družine, ogledal si je razne britanske javne ustanove, od parlamenta do visokih šol in medtem je imel razgovore z mnogimi pomembnimi britanskimi osebnostmi. Ob tem se kot demokrati in člani naroda, čigar mateni del živi v Jugoslaviji, kar nehoti zapisimo, s kakšno prisrčnostjo, ki ne bi bila samo oficijelna, bi bil v teh dneh v Londonu šele sprejet predstavnik take Jugoslavije, ki je od Velike Britanije ne bi ločil prepad, kakršen zija med komunistično diktaturo in zahodno demokracijo. A tudi če bi to izpregledali, so nas na to spomnili britanski časopisi, ki so jasno povedali, da bi veliko raje pozdravili v svoji sredi predstavnike Jugoslavije, od katere jih ne bi ločil popolnoma drugačen način družabne in politične ureditve. Prav tako niso pozabili dodati, da velja vsa vljudnost sprejema pravzaprav jugoslovanski državi in narodom, ne pa njihovim komunističnim oblastnikom. Posebno britansko občinstvo je ostalo do Tita popolnoma hladno in Britanska radijska družba je to v svojih oddajah tudi povedala, naka je beogradska »Borba« ostro protestirala.

Seveda pa ta dejstva niso mogla preprečiti, da ne bi prevladal občutek za stvarnost, ki je že po tradiciji Britancem važnejša kakor pa teorije in besede, pa naj gre pri tem tudi za taka načela, ki so njim samim najsvetejša. Jugoslavija je zahodni obrambi trenutno potrebna in koristna. To je razlog in opravilo vsega. Velika Britanija, ki se je že takoj po ustanovitvi Jugoslavije vedno živo zanimala za njen obstoj in prijateljstvo, spleta danes na Balkanu zopet mrežo, katere središče in težišče naj bi bila Jugos-

Ce bo Velika Britanija šla v smislu izpovedanih pogledov v globino, bo tudi spoznala, da zahteva prav korist evropske obrambe in povezave italijansko-jugoslovanskega odseka v primeru vojne tujo prisotnost, medtem ko je v miru prav na tem prostoru, v tem kotu Jadrana, potreben mednarodni mejni kamen, ki bo v interesu miru preprečil prebujajočim se pretiranim nacionalizmom, da bi po mili polji sejali sovraštvo in premikali mejnike. In tako se bo preprečilo, da je samostojnost Svobodnega tržaškega ozemlja tako v miru kakor v vojni življenjska nujnost tega dela Evrope.

Za vsakega širokogrudnega Evropejca, iskrenega svobodnjaka in Tržačana so to vsekakor obetajoča dejstva.

— CIN

slavija. Izgleda, da je Jugoslavija pripravljena sprejeti to vlogo, ker bo na ta način se najbolj zavarovala svojo varnost. Velika Britanija pa ji je v zameno pri tem pripravljena pomagati, podobno kakor je pomagala že pri sklenitvi balkanskega pakta, ki je visoko dvignil ugled Jugoslavije in njenih zaveznic.

Pri takem položaju je popolnoma razumljivo, da je zaključeno poročilo o razgovorih v Londonu lahko poudarilo skladnost jugoslovansko-britanskih pogledov na razne politične probleme ugotovilo, da so zvezi med obema državama trajne in dodalo, »da bi spopad, ki bi nastal v primeru napada v Evropi, težko ohranil lokaliziran značaj«. Ako dodamo k temu še, »da sta oboje vladi ugotovili svoj skupni interes v odporu proti napadu in v ohranitvi narodne neodvisnosti«, potem spoznamo, da je Jugoslavija v Londonu dobila tudi britansko jamstvo za pomoč v primeru napada, ki bi ga nanjo izvršila katerekoli država. V ostalem so to potrdili tudi razni udeleženci in komentatorji londonskih razgovorov. Velika Britanija je nadalje posebej obljubila, da bo prispevala k jugoslovanski oborožitvi. Verjetno bodo Titovemu obisku sledili vojaški razgovori, ki najbrž ne bodo omejeni samo na Veliko Britanijo in Jugoslavijo, temveč bodo pri njih sodelovali tudi Združene države in Francija.

Glede jugoslovansko - britanskih

odnosov je bil torej Titov londonski teden zelo plodovit in poln optimističnih sadov. Ne pa tako glede jugoslovansko - italijanskih odnosov, glede katerih so se udeleženci omejili na ponovno vabilo Italiji, da naj uredi svoja viseča vprašanja z Jugoslavijo, in so pri tem poudarili, da bo šele jugoslovansko - italijansko prijateljstvo dokončno zavarovalo protisovjetsko fronto v tem delu Evrope. Za najbolj boleč problem, t. j. tržaško vprašanje, ki posebno nas neposredno prizadeva, pa so, kakor izgledata, prišli do zaključka, da je najbolje z njegovim reševanjem počakati dokler ne minejo italijanske volitve. Kako naj bi po britanskem mnenju potem izgledala ta rešitev - pa nam londonske izjave ne povedo in tudi Jugoslovani so v svojih besedah o tem vprašanju zelo splošni in oprezni. Glede najnovejših britanskih pogledov na reševanje tržaškega vprašanja nam danes nedvomno še največ pove važna deklaracija britanskega veleposlanika v Rimu, ki jo omenjamo v uvodniku.

Brez nadaljnega pa lahko rečemo, da je zunanepolitični položaj Jugoslavije po londonskih razgovorih izredno ugoden. Če je bil močan že prej, je zdaj še močnejši, in če kdaj je posebno odsejal prav od jugoslovanske vlade odvisno, ali bo ali ne bo tržaškim Slovincem prihranjeno, da bi zopet prišli pod Italijo. Tu še vedno čakamo na jasen odgovor. * * *

Austrijsko-italijanski odnosi

Listi poluradne smeri nam javljajo o številnih prizadevanjih De Gasperija in demokščanov, da bi se približali Avstriji.

Prizadevanja gredo za tem, da bi Trst kot prirodno izhodišče srednjega Podonavja ter krajev izza Karavank in Visokih Turov z železniško zvezo povezali tako, da bi znašala razdalja med Trstom in Beljakom samo še 200 km, čeprav bi obšli prehod po jugoslovanskem ozemlju.

Na ta način bi Trst preko Vidma povezal s Korško in južno Nemčijo odnosno gornjo Avstrijo in tako mimo sodelovanja Jugoslavije vzpostavili zvezo z Avstrijo.

Z namenom, vzpostaviti jadransko zvezo z Avstrijo je tržaško iredentistično zastopstvo, v katerem so bili politični in gospodarski strokovnjaki, odšlo na Dunaj.

Kakor pripovedujejo, so se njihovi razgovori z avstrijskimi industrijskimi krogi razvijali v duhu obnove podonavske tradicije Trsta in nobenega dvoma ni, da so se Italijani potrudili, da bi dokazali Avstrijcem, da jim z nobene druge strani ne morejo zagotoviti tolikšnih ugodnosti in tržaškem pristanišču, pod pogojem seveda, da bi se odločno oddvojili od tržaških iredentističnih teženj.

V tem smislu so se v zadnjem času izrazili tudi nekateri avstrijski gospodarstveniki, industrijci s Korške in Stajerske, ki jih z Italijani veže skupno nasprotstvo do Slovincem, pa naj bodo ti usmerjeni na levo ali desno.

Torej enako kot v času po prvi svetovni vojni prihaja tudi po drugi svetovni vojni do izraza skupnosti koristi določenih severnoitalijanskih in avstrijskih krogov tako, da moremo biti priča obnovitvi Dollfusove zamisli oslona na Rim proti prevratnim težnjam nemških nacionalistov in levčarskih socialistov.

Toda izkušnja, ki se ni pozabila, je nekako v tridesetih letih tega veka pokazala, kam je tedaj vodila italijanska politika mostišča proti Madžarski in obkrožitve Jugoslavije s severa ter istočasno z juga preko Albanije in Bolgarije.

Jugoslavija je bila tedaj prisiljena, da nasproti Dollfusovi Avstriji in Horthyjevi Madžarski kot manjšo zlo podpira Hitlerjevo politiko priključitve Avstrije k Nemčiji.

Nedvomno je, da je bilo tako jugoslovansko stališče usodno za samo Jugoslavijo, vendar tudi Italija ni imela razloga, da bi se hvallala s svojo avstrijsko in madžarsko politiko obkrožitve Jugoslavije, kajti posledice so pokazale, da tudi ta zamisel ni pokazala posebne delekovidnosti. S priključitvijo Avstrije je Nemčija srečno prispela

na Jadransko morje, in to je za Italijo pomenilo izgubo njenega jadranskega položaja.

Politika sovražstva do Jugoslavije in tlacenja domačih Slovincem in Hrvatov je torej dovela do tega, da mora tudi danes na Tržaškem odolevati nepomirljivemu nasprotovanju z naše strani.

Kaj pa naj, in to je nadalnje vprašanje, Italija in Avstrija pričakujejo od svoje današnje politike? Nicesar boljšega kot tisto, kar je Italijo zadelo po letu 1941.

Danes je Nemčija sicer še daleč od tega, da bi zahtevala ponovno priključitev Avstrije, toda je tukaj Sovjetska zveza, ki bo zahodne sile postavila pred alternativo: ali one izvrše mirovno pogodbo glede Trsta ali pa ne podpisše mirovne pogodbe z Avstrijo.

Leta 1938 je Avstrija svojo italijansko politiko plačala z izgubo svoje samostojnosti do Nemčije. Danes pa Avstrija s svojo italijansko politiko tvega, da jo plača z izgubo svoje samostojnosti do Sovjetske zveze.

Leta 1938 se je Avstrija prekasno zavedla posledice politike, ki je imela v vidu dokaj ozke regionalne koristi. Danes je pa pred nevarnostjo, da ožkim in omejenim koristim par nadutih industrijcev žrtvuje še poslednjo možnost, da bi dosegla neodvisnost od Sovjetov.

Prezgodaj bi bilo, če bi že danes hoteli izvajati zaključke o bodoči politiki Sovjetske zveze. Toda prav zaradi tega tudi nima nobenega smisla, če bi že danes kdo hotel

Izjava JNO

Ob priliki Titovega obiska v Londonu je predsednik Jugoslovanskega narodnega odbora, Slobodan Jovanović, dal naslednjo izjavo londonskemu dopisniku francoske diskovne agencije »France-Press«:

»Tito prihod v London pomeni samo to, da želi Velika Britanija, za katero ima Jadrano veliko važnost, biti v dobrih odnosih z Jugoslavijo, ki je izšla iz druge svetovne vojne kot gospodar vzhodne jadranske obale. Jugoslovanska emigracija pa mora glede tega poudariti, da Tito ne zastopa niti Srbov, niti Hrvatov in niti Slovincem, čeprav ima trenutno oblast na ozemlju Jugoslavije. On zastopa samo komunistično partijo, ki je še vedno v veliki manjšini. Kot povsod, tako se tudi v Jugoslaviji držijo komunisti na oblasti s silo in terorizmom. Ljudstvo še vedno veruje v končno zmago demokracije, toda pod pogojem, da zahodne demokracije ne popuščajo komunizmu na škodo svojih lastnih načel.«

Obletnica 20. marca

Letošnja obletnica 20. marca je v Trstu potekala povsem mirno. Mi bomo zadnji, ki bomo iz tega napravili neprijetne zaključke.

Nam ni bilo nikoli do neredov. Nikoli nismo silili mirno tržaško prebivalstvo k nepremišljenim dejanjem. Zato je nam samo prijetno, da smo tako odrekovanje nepremišljenim dejanjem ugotovili, vsaj zaenkrat, tudi na italijanski strani.

Da so dijaki v Italiji splošno obletnico 20. marca s petminutnim molkom sredi pouka (ob 10. uri), nas nikakor ne more zaskrbeti. Ša gre za običaj, ki je star že tisočletja, s katerim najdostojneje počastimo pokojnike, med katere spada zdaj dokončno tudi izjava 20. marca 1948. Razen tega se zavedamo, da italijanski dijaki s tem petminutnim molkom nikakor ne bodo povzročili spremembe v svetovni politiki glede tržaškega položaja.

Nekaj dijakov je pa 20. marca v Italiji kljub našim prepovedim izostalo od pouka in uprizorilo pod vodstvom fašističnih organizatorjev poulične demonstracije, ki jih je policija zadušila z odločnim nastopom. Kaže, da se je De Gasperi končno le zavedel, da so »sentimentalne« gestje o Trstu in s tem povezane manifestacije le voda na milinska kolesa novofašističnega gibanja, ki je doslej zavzelo tako nevaren obseg prav zaradi demokratskega neuvidevanja in nepopolnosti glede tržaškega vprašanja.

Italijanski fašisti so namreč vprav s Trstom, z borbo za uveljavitev 20-marčne izjave in z dokazovanjem De Gasperičevega popuščanja.

računati z notranjim razpadom Sovjetske zveze, kar bi moglo imeti usodnih posledic v jačanju azijskega pritiska na Evropo. Eno je pa gotovo: v kolikor je Sovjetska zveza potrebnejša rešitve, ki bi ji dopustila, da se smatra za zmagovalko, toliko raje bo pristala na to, da za tako rešitev kaže določeno popustljivost, torej za izvršitev tržaške samostojnosti popuščanje v vprašanju mirovne pogodbe z Avstrijo.

Ce pa bi se tak »junjunita« med tržaškimi in avstrijskim vprašanjem res postavil, ali je tedaj možno tudi le pomisliti, da bi zahodni svet samo zaradi tega, da vidi Trst pod Italijo, pristal na to, da bi se odrek odhodu sovjetskih zasedbenih odredov z Dunaja?

Da pustimo ob strani zahodnjake, ali ni Avstrijcem že dovolj izkustvo, ki so ga imeli z Italijo leta 1938? Ali jim more biti zares vseeno, da za Trst vidijo Ruse za stalno vgnedene na Dunaju in v Zistersdorfu?

Sovjetska politika

Stalinov naslednik Malenkov je imel svoj dosednji najvažnejši govor na zadnjem kongresu vsesovjetske komunistične stranke, ko je predložil poročilo centralnega komiteja ter se pri tem držal smeri, ki jo je nakazal Stalin sam v svojih poročilih na prejšnjih kongresih.

Bistvena razlika med njegovim poročilom in poročili Stalina je bila v tem, da Malenkov tedaj ni govoril kot oni, ki ustvarja politiko Sovjetske zveze, ampak v glavnem je ponavljal nekatere bistvene točke Stalinovega članka v reviji »Boljševik«, zadnjega, ki ga je napisal sovjetski diktator. Dobil je nalogo, ki je bila enaka kvadraturi kroga. Moral je ponoviti Stalinovo zagotavljanje, da bodo kapitalistične države raje same sebe uničile, kakor da si bodo upale sprožiti vojno proti Sovjetski zvezi. Istočasno pa je moral obrazložiti navidezne protisovjetske priprave zahodnih sil. Moral je ostro napadati Zahod in istočasno predložiti novo ponudbo za mednarodno sodelovanje. Moral je zbadati Anglijo in Francijo, razen tega pa je skušal zabiti klin med tema dvema državama v Ameriko.

V celoti je bilo zunanepolitično poročilo v govoru Malenkova na zelo nizki ravni, polno puhlosti. Njegovo poročilo je bilo bolj v surovi obliki običajne sovjetske propagande. O Ameriki je govoril kot o »krvoločnem volku«, govoril je o »razuzdanosti militarizma brez

nja. Tito začel letos svojo predvolilno borbo v napačni domnevi, da si bodo s tem pridobili novih privrženec. Zares ni bilo mogoče pričakovati, da bi se De Gasperi v današnjih tako spremenjenih mednarodnih prilikah hotel spet vpreči v fašistični propagandni voz, pa čeprav v »sentimentalni« borbi za zopetno osvojitve tržaškega mesta.

Kot rečeno, je 20. marec potekel v Trstu brez vsakršnih manifestacij in demonstracij.

Posiljanje izpovedi iz Verone in Padove v Trst skozi tržaški obmejni blok stane precej denarja. Ne smemo namreč pozabiti, da bodo morale iztrže 8. marca dobiti še posebno odškodnino za bolniške stroške, če jih uprava tržaške bolnišnice ne bo hotela iz rodoljubnih razlogov zdraviti brezplačno, da ne govorimo o odškodnini za uslužbov v tržaških zaporih, v katerih sedi čedna skupina italijanskih razgrajev.

K temu je treba dodati še dejstvo, da je bilanca takih bučnih podvigov za njihove iredentistične-fašistične prireditelje v glavnem negativna, pa naj na vso zadozvrmo s političnega ali z narodnega vrelišča.

Sam ognjeviti župan Bartoli je s posebnim javnim razglasom pozval prebivalstvo, naj se ne udeležijo nobenih manifestacij, ki bi italijanski stvari »dane« samo škodovali. Vendar je bil Bartolijev poziv prikrita grožnja s kasnejšimi izgredi (ko ne bo več tolikšnih političnih varnostnih ukrepov), ko je svoje iredentistične vrtnike opozoril na velik uspeh luskih 20-marčnih izgredov, s katerimi so Italijani izsilili podpis Londonskega sporazuma o izločitvi slovenskega in sploh iredentističnega življa iz krajevne upravne življenja. Bartoli se je s tem pokazal zelo nehalnega do podpisane Londonskega sporazuma, ne glede na to, da je zastopnikom velisil, ki sta na tak rasi diskriminacijski načrt pristali, dal zelo slabo sprečevalo o njihovi diplomatski in politični dalekozidnosti.

20. marec je dokazal vso treznost Tržačanov.

Se enkrat smo mogli tako ugovoriti, da svoječasno Bartolijevu najvažnejšim v mestnem svetu »novih, temeljitejših 20. marecev« ni učinkovalo na tukušnje prebivalstvo, ki si želi samo mira in reda. Bartolijev svoječasno pozivanje k izgredom more kvečjemu uplivati na plačane pobalne, ki so se k nam pritepli iz Verone in Padove, da si lastijo pravico po tržaških ulicah v imenu Tržačanov demonstrirati z bombami in kamenjem za priključitev našega mesta k Italiji!

Tržaška policija pa je tega dne dokazala, da zna ohraniti mir in red, če le hoče.

(Konec na 3. strani)

V E S T I z G O R I Š K E G A

Premoženja, ki so jih italijanski državljani pustili v Jugoslaviji

Italijanski državljani, lastniki premoženj v Jugoslaviji, niso pravniče zadovoljni z načinom, kako vlada ravna z zadevo odstopa premoženj jugoslovanski vladi in izplačevanja odkupnine.

Prva napaka, ki jo je rimska vlada storila, je bila, da se je 23. maja 1949 z beograjsko vlado pogodila za odstop premoženj svojih državljanih proti izplačilu nedoločene odkupnine (un'indennità), torej brez določene cene.

Ko so na podlagi zakona od 5. decembra 1949, števil. 1064, lastniki svoja premoženja prijavili, so morali navesti vrednost istih po ceni iz leta 1938. Mešana italijanska in jugoslovanska komisija se je potem pogajala, kolikokrat naj bi vrednost premoženj od leta 1938 pomnožili za določitev odkupnine. In so se baje sporazumeli na kvocientu 35. Premoženje, ki je bilo leta 1938 vredno 50 tisoč lir, bi torej danes plačali 1.750.000 lir, kar je seveda zelo malo. Poleg tega so se baje sporazumeli za enotno povprečno ceno zemljiščem, ne glede na vrsto, kakovost, nasade itd. In vseh tega so Jugoslavlani držali cene od leta 1938 kar mogoče najnižje.

Jugoslavija je medtem plačala Italiji prvih deset milijard lir na račun teh premoženj. Po skoro treh letih od tega plačila je rimska vlada sedaj z nakazovanjem prvih premoženj na podlagi zakona od 31. jul. 1952, števil. 1131, ki določa, da pri nakazovanju prvih premoženj prihajajo v poštev preferenčne lastniki premoženj, ki predvidoma ne presegajo vrednosti petih milijonov lir. Predumji pa ne smejo preseči 50 odstotkov celotne predvidene vrednosti, na vsak način pa se nobenemu ne more izplačati več kot 25 milijonov lir premoženja.

Zdaj pa prihajajo nakazila prvih premoženj, ki pa lastnikov ne zadovoljujejo, ker so zelo nizki. Na premoženje, ki je bilo leta 1938 vredno 50 tisoč lir, so nekemu poslali 110 tisoč lir; drugemu so za premoženje, nekdo vredno vsaj 25 tisoč lir, poslali 79 tisoč lir; tretjemu so na današnjo vrednost devetih milijonov lir nakazali 220 tisoč lir premoženja; četrtemu pa so na

vrednost 65 tisoč lir leta 1938 nakazali 395 tisoč lir.

Iz nekega verodostojnega vira smo izvedeli, da predstavljajo ti predumji 25 odstotkov vse predvidene vrednosti, ki jo bodo lastniki prejeli. Menimo, da ta vest odgovarja resnici!

Mnogi teh precej nizkih predumjov ne dvigajo in zahtevajo pojasnila, ker upravičeno želijo vedeti, koliko dobijo končno za svoje premoženje! Do sedaj ni še noben, ki bi ga mi, poznali, prejel uradnega odgovora na to vprašanje!

Vse to se tiče premoženj, ki jih je jugoslovanska oblast nacionalizirala ali podvrgla agrarni reformi ali zaplenila. Vsa ostala premoženja so na razpolago lastnikom, ki pa jih zopet lahko odstopijo jugoslovanski vladi, in v ta namen razpoložljiva mešana italijansko-jugoslovanska komisija prizadetim posebnim tiskovine, ki jih morajo izpolniti in pred notarjem podpisati. Tudi za ta premoženja veljajo ista pravila, kar se tiče kupno-prodajne cene, kakor za nacionalizirana, zaplenjena ali za premoženja, ki so podvržena agrarni reformi. In tudi lastniki teh premoženj imajo pravico do takojšnjega premoženja po zakonu od 31. julija 1952, števil. 1131.

Vse, kar se tiče predumjov itali-

janskim državljanom, bivačim v Italiji, velja tudi za one, ki bivajo na Svobodnem tržaškem ozemlju, tudi če jim jugoslovanska oblast upravičenosti niso še priznala. In iz tega določila bi se dalo izvajati, da misli italijanska vlada resno zadovoljiti vse lastnike, morda z naknadnim dopolnilom prodajne cene, da dobijo vsi pravično vrednost.

Stvar zadeva ne samo premoženja na ozemlju, ki je bilo v mirovno pogodbo priključeno k Jugoslaviji, ampak tudi premoženja italijanskih državljanih v predvojni Jugoslaviji. Izvzeta pa so premoženja, ki jih je Jugoslavija zasegla na podlagi člena 79 mirovne pogodbe, in ki jih je Italija dolžna lastnikom plačati sama.

Zadnje čase so oblastva sama, po navodilih mešane italijanske in jugoslovanske komisije, pozvala nekatero lastnike premoženj, naj prosijo, če hočejo, za denacionalizacijo premoženj, ki ležijo v pasu desetih kilometrov ob meji. Tako so nekaterim premoženja vrnili in jim dali možnost, da jih lahko sami obdelujejo!

To smo tu povedali, ker bi se morda marsikomu izplačalo raje premoženje ohraniti, kot ga pa prodati po ceni, ki mu ne ugaja!

Goriški prefekt čestita Einaudiju

Predsednik republike Einaudi je v torek 24. t. m. praznoval svojo 79. obletnico rojstva. Goriški prefekt mu je poslal brojavo čestitke in voščila.

Pomoč učiteljem

Goriško šolsko skrbništvo sporoča, da je »Zavod za pomoč učiteljem« (Ente Nazionale di Assistenza Magistrale) razpisal natečaj za brezplačna mesta v šolskih zavodih in za študijske nagrade (borse di studio) študentom učiteljev in didaktičnih ravnateljev. »Ente« živi iz didaktičnih ravnateljev in učiteljev ter za univerzitetne študije študentov ali otrokom živčevih učiteljev in didaktičnih ravnateljev.

Pojasnila nudijo didaktična ravnateljstva.

Obnovev pod fašizmom ukinjenih občin

Zakon od 15. februarja 1953, št. 71, določa, da lahko, na podlagi člena 33 in nadaljnjih zakonov (Testo Unico) od 3. marca 1934, št. 383, dovolijo obnovev občin, ki so bile ukinjene po 28. okt. 1928, tudi če šteje njihovo prebivalstvo manj kot tri tisoč duš, in če obnovev zahtevajo vsaj tri petine volilcev.

Pri nas bi prišle v poštev slovenski občini Podgora in Standrež ter Ločnik.

Pevmski najemniki

V imenu Slovenske demokratske zveze se je v torek 24. t. m. zglasil pri g. prefektu naš občinski in pokrajinski svetovalec g. Rudi Bratuž in ga prosil za pojasnila v zadevi pevmskih kmetov, najemnikov zemljišč ustanove »Tre Venezie«, ker se vodstvu SDZ županove izjave, ki jih je dal na seji v petek 20. t. m., niso zdele skladne z zagotovilom, ki jih je že 7. februarja t. l. g. prefekt glede tega dal vodstvu SDZ.

G. Bratuž je prefekt to zagotovilo v torek ponovil in mu tudi povedal, da je pretekli teden prejel obljubo ustanove »Tre Venezie«, da ostanejo pevmski najemniki s svojimi pogodbami na mestu, kljub preureditvi in obnovi zadevnega premoženja.

Obnovev električne luči v Jamljah

V nedeljo 29. t. m. bomo imeli v Jamljah slovesno otvoritev električne luči v prisotnosti oblastev in ob vselem razpoloženju domačinov.

Izseljevanje v ZDA

Begunski urad v Gorici, ul. Seminarij 7, je te dni poslal mnogim beguncem okrožnico, s katero jih obvešča, da bodo Združene države Amerike v kratkem dovolile izredno vselitev večjega števila Evropejcev, s posebnim ozirom na begunce.

Begunski urad v Gorici vabi zato vse begunce, ki bi se radi izselili v Ameriko, naj se takoj prijavijo pri ameriškom konzulatu v Genovi, Piazza Portello št. 6. Zadržuje, da se prizadeti obrnejo kar z navadnim pismom na konzulat, v katerem naj navedejo število in osebne podatke ter zadnji naslov vseh članov družine, ki se mislijo izseliti.

Padalci na velikih Rojcah

V nedeljo 29. t. m. ob 3.30 uri poldnevne bodo na velikih Rojcah, t. j. na goriškem letališču, vaje padalcev z zrakoplovov.

Traktoristi

10. marca so zaključili na farmi Angorisi enomesečni tečaj za kmečke traktoriste.

Tečaja se je udeležilo enaindvajset fantov - Furlanov, ki so uspešno končali ta teoretični in praktični tečaj in so nekateri dobili tudi nagrado za lep uspeh. Naših fantov na tečaju ni bilo. Zakaj ne? Morda je bilo deloma krivo, ker

je bil tečaj samo v italijanski, kot so vsa podobna predavanja za kmete. Koristno bi vsekakor bilo, da bi se podobnih tečajev udeležili tudi naši kmetje, saj je bodočnost kmetijstva v mehanizaciji!

Oskrba jetičnih

Zakon z dne 28. februarja 1953, št. 86, določa posebno oskrbo za jetične delavce in uslužbence.

Po tem zakonu imajo ti bolniki pravico do dnevne odkupnine v znesku sto lir zase in sto petdeset za vsakega člana družine, ki živi na ramah bolnika. Ta znesek velja za ves čas, ko je bolnik na zdravljenju v bolnišnici. Če nadaljuje zdravljenje doma, pa ima pravico do pet sto lir dnevno zase in tri sto lir za vsakega odvisnega člana družine.

Poleg tega določa zakon, da bolnik ne zgubi svojega delovnega mesta osemnajst mesecev, kar je iz zdravstvenih razlogov zapustil svoj edelo.

Mlače v žito

Zakon določa, da morajo imeti lastniki mlatnice posebno dovoljenje za mlačeve, in sicer posebno dovoljenje za mlačeve lastnega pridelka, drugo pa za mlačeve na račun tretje osebe.

Zakon tudi določa, da morajo imeti omenjeni lastniki ob času mlačeve posebne registre, kamor vpisujejo podatke o opravljenem delu.

Vsi prizadeti naj torej pravočasno poskrbe za obrtnico oziroma dovoljenje za mlačeve in nabavo registrov.

Vse to uredi pri krajevnem kmečkem nadzorništvu.

Natečaj za službo

Uradni list (Gazzetta Ufficiale) od 23. februarja 1953, števil. 44, objavlja natečaj za razne službe v državnih uradih in pri policiji. Prijavitelj se je treba do 13. aprila t. l. s prošnjo in listinami. Pojasnila daje prefektura.

Občinska seja v Sovodnjah

Na seji občinskega sveta iz Sovodnjah, ki je bila v sredo 18. t. m., in katere sta se udeležila tudi oba svetovaleca Kmetstvo-delavske zveze, Peter Tomšič in Venceslav Černič, so odobrili nakup 175 cementnih cevi po 550 lir meter, ki jih bo nudila tvrdka Marroni. Služile bodo za obcestne kanale v Sovodnjah.

Cuvaju vodne črpalke na Peči so odobrili 24 tisoč lir letne nagrade. Občinsko cesto na Peči bodo popravili in zgradili obcestni zid. Upajo, da bodo ta dela lahko izvršili s pomočjo delovnega središča, ko bo to odobreno. Cerkovnikom in organizatorjem iz Sovodnjah, Gabrij in Rupe so priznali vsakega po pet tisoč lir letne nagrade. Pri tvrdki Lodovico Lucchesi iz Gorice (zakaj pa ne bi dal zaslužiti tudi kakemu Slovincu?) bodo kupili omare in mizice za matični občinski urad.

Zupanu so na tajni seji povišali plačo od osem na dvanajst tisoč lir na mesec. Potrdili so tudi sklep odbora, po katerem bodo trgovci odslej plačevali trošarino za neke vrste blaga po dogovoru (sin abonnemento).

Domačinu g. Oskarju Maliču so prodali nekaj občinskega zemljišča na Peči, da si lahko zgradi svojo hišo.

Po glavni cesti skozi Sovodnje vržejo 175 kub. metrov gramoza, ki so ga že pripravili. Drugih 350 kub. metrov gramoza pa bodo napeljali za Peč, Gabrije in srednjo pot k Soči. Za nabavo gramoza bodo razpisali dražbo.

Na seji so prečitali pismo telefonske družbe TELVE, ki zahteva 30 odst. poviška občinskega prispevka za javno govorilnico. Občina bo torej odslej prispevala ne več z osmimi, ampak z desetimi-tisoči lir.

Med sovodnjsko, števerjansko in goriško občino so v teku pogajanja za vzpostavitev davčnega konzorcija.

Doklade občinskemu uradniku Plesničarju pa niso odobrili, češ da ne izkazuje potrebnih pogojev.

Smrt v Doberdobi

V sredo 18. t. m. je tu v starosti 74 let umrl domačin Jožef Jarc, ki je bil mirnega značaja, dober in delaven mož ter oče. Pokopali smo ga na sv. Jožefa ob lepi udeležbi ljudstva.

Njegovim sorodnikom izrekamo vsi domačini sožalje.

20. in 21. marec v Gorici

Dolgotrajno razpravljanje o volilnem zakonu v senatu. Odstop predsednika senata. Neizvoljivost bivših fašistovskih hijerarhov podaljšana za nadaljnjih pet let. Povišanje vojnih pokojnin. Socialistični disidenti

Letos je spričo ministrskega opomina, ki je dijakom prepovedalo, izostati od pouka, potekel 20. marec prav mirno.

Zato so dijaki organizacije »Mladita Italia« (»Giovane Italia«), ki velja za novofašistično, skušali uprizoriti po mestu demonstracije za Trst, proti Jugoslaviji in proti Veliki Britaniji. Kot so to storili že leta 1940, so najbrž zahtevali napoved kake vojne!

Policija je zbiranje dijakov z odločnostjo razgnala. Dovolila je le, da so nekateri posamezniki, in ne v skupinah, nesli venec cvetja na

porušeni spomenik v prvi svetovni vojni padlim goriškim Italijanom. Posebno odposlanstvo dijakov je pa izročilo prefektu spomenico glede Trsta.

Ljudstvo je ostalo mirno in se veselilo policijskega nastopa.

»Giornale di Trieste« in drugi njemu podobni laški listi pa kaj veselo priobčujejo slike te »patriotične« mladine, čeprav je šlo v največji meri za fašistično usmerjene dijake! Radovedni smo, če bodo šolske oblasti kaj ukrenile proti tistim dijakom, ki so neopravičeno izostali od pouka, saj je ministrstvo ukazalo, da se taki izostanki ne smejo opravičiti!

Medtem se v rimskem senatu nadaljuje dolgotrajno razpravljanje o novem volilnem zakonu, ker želi opozicija, zlasti komunistična, preprečiti izglasovanje tega zakona, ki daje stranki ali povezani skupini strank, ki bi na volitvah odnesle nad polovico oddanih glasov, skoro dve tretjini vseh poslanskih mest. Opozicijski senatorji, kot svoj čas že tudi poslanci, vlečejo svoje govorance tudi po sedem ur na dolgo in se z večinskimi često psujejo in prepeajo. Celo samega predsednika senata, ministre in samega predsednika De Gasperija napadajo z raznimi očitki. De Gasperi ju reči, da se ni rodil v Italiji in mu očita nekaj nevednega o njegovem zadržanju, ki je bil poslanec v parlamentu na Dunaju. Tako da je De Gasperi besno kričal v senatu: »Dokažite vendar, kar trdite!«

Prav zaradi teh stalnih napadov in očitkov, nekaj pa tudi iz zdravstvenih razlogov, je v ponedeljek 23. t. m. predsednik senata Paratore odstopil. S tem se je razpravljanje o novem volilnem zakonu za nekaj časa vendarle zavleklo, kot je bilo v željah opozicije. Za novega predsednika senata je bil v sredo 25. t. m. s 169 glasovi proti 109, ki jih je dobil sen. Molé, izvoljen neodvisni senator Meuccio Ruini.

V torek 24. t. m. pa je poslanska zbornica glasovala glede osnutka zakona, ki zahteva neizvoljivost bivših fašistovskih hijerarhov še za nadaljnjih pet let. Zakon je bil sprejet na veliko začudenje vseh, posebno pa vlade in demokratskih voditeljev, ki so se temu predlogu poslancev Nasija odločno protivili. Glasovanje je bilo tajno in izid dokazuje, da se lepo število demokratskih poslancev ne strinja z vladno in sploh demokratsko popustljivostjo glede fašistov, ki v resnici že preveč dvigajo glave!

Na tej seji so poslanci odobrili tudi zakon, ki povišuje vojne pokojnine, zlasti vdovam, sirotam in starejšim padlim v vojni.

Socialističnih ali bolje rečeno levičarskih disidentov je v Italiji vedno več. Vsi skupaj tvorijo že prav močno število. Zato so za soboto in nedeljo 28. in 29. t. m. sklicali svoje posebno zborovanje, ki bo v Milanu, in na katerem se mi-

siijo združiti v enotno skupino za skupen nastop pri prihodnjih volitvah. Tako bodo imeli že tretjo organizirano socialistično stranko v Italiji. Tudi ti socialisti mislijo nastopiti kot opozicijska sila proti vladni koaliciji.

Središče za pobiranje svinavke

Zaradi velikih izgub, ki so jih kmetje utrpeli prav zaradi svinavke, ki je zadnje čase razsajala tudi po naših vaseh, so oblasti sklenile, ustanoviti posebno deželno središče za pobiranje te nevarne bolezni.

Ce bo to središče res delovalo po izkustvih sodobnih pridobitev in se bodo kmetje ravnali po navodilih, bo v bodoče svinavka gotovo manj nevarna, kot je doslej.

IZ SLOVENIJE

GOSPODARSKA KRIMINALITETA

»Na osnovi podatkov kriminalne službe za leto 1952 je na področju mesta Ljubljane v tem letu porasla kriminalna dejavnost v trgovinskem sektorju in gostinstvu. Po oceni kriminalne službe gre za škodo, ki znaša približno 85 milijonov dinarjev.« (»Slovenski poročevalec« z dne 17. febr. 1953.)

MALOMARNO POSLOVANJE

Zaradi malomarnega in nepravilnega dela v Kmetijski zadrugi Vrbovo pri Ilirski Bistrici je bila Stefka Jenko obsojena na 6 mesecev zapor in na plačilo 143.218 din.

To je nov primer že nešteti dokazov, da so kmečke zadruge in sploh vse zadruge še vedno v rokah ljudi, ki niso »socialno zgrajeni«. Tu tiči glavni vzrok propadanja zadrudištev v Jugoslaviji.

POSLEDICE NEBRZDANEGA UZDIVANJA ZGANJA

Težka nesreča se je pripetila v Smarjah pri Jelšah družini Zdošek. Petletni otrok je pod klopio dobil steklenico žganja, si ga nallil v kozarec in ga spil. Kmalu je pa začutil strašne bolečine, ker je nastopila močna zastrupitev. Zdravnik, ki je kmalu prišel do otroka, ga ni mogel več rešiti.

IDRIJSKE ČIPKE

Na Idrijskem se žene in dekleta že dolgo stalno, zlasti pa še v zimskih dneh, ukvarjajo s »klekaj« njema, to je z vezanjem čipke.

Po zadnji svetovni vojni se je ta obrt ne le ohranila, ampak celo povečala. Ustanovili so posebno čipkarsko zadrugo. Zadrugnice imajo pred samostojnimi čipkarkami prednost zlasti v tem, da dobijo po ugodnejših cenah sukanec za vezenje. Zadruga kupuje čipke in jih večinoma izvažajo v tujino, zlasti v Italijo in skandinavske države.

Prijava dohodkov

Do 31. marca morajo prijaviti svoje dohodke za odmero davka:

- 1) lastniki stavb, če so jim te donesle lani vsaj 150 lir dohodka na leto, in lastniki stavb, tudi če so jim donesle manj kot 150 lir letnega dohodka, pa imajo zraven tega še druge dohodke (izpolniti stran B prijavnice);
- 2) vsi, ki so lani imeli kake dohodke od kapitala (obresti) ali trajne dohodke vsake vrste (desetine itd.). Te dohodke je treba prijaviti ne glede na njihovo višino, tudi če gre le za nekaj lir, in jih je treba vpisati na strani E prijavnice;
- 3) vsi, ki so lani imeli dohodke, podvržene davku na premoženje bogastva (»Ricchezza mobile«), ki so sami ali skupaj z dohodki od podrejenega dela (delavci, služničarji itd.) presegli znesek 240.000 lir v letu (strani C, B in E prijavnice);
- 4) vsi, ki so lani imeli dohodke katere koli vrste (kot na primer od zemljišča, stavb in premoženja, če niso obdavčljivi, kot na primer: nove stavbe, novi čolni, nove industrije v južni Italiji, obresti na državnih obveznicah in tem izenačeni), ki so vsi skupaj presegli 480.000 lir (brez stalnega odbitka 240 tisoč lir in onega za družino);

Iz tega sledi, da prijave dohodkov niso dolžni predložiti:

- 1) lastniki stavb, ki niso lani imeli nobenega drugega dohodka, kot samo onega od stavb, ki pa ni dosegel 150 lir na leto;
- 2) vsi, ki so lani imeli dohodke, podvržene davku na premoženje bogastva (»Ricchezza mobile«), ki vsi skupaj in združeni z morebitnimi dohodki od podrejenega dela (kot so plače delavcev, dinarjev, služničarji, zasebnih uradnikov itd.) niso presegli 240.000 lir. Tisti pa, ki so za leto 1952-53 že vpisani v

imenik plačevalcev davka na premoženje bogastva (»Ricchezza mobile«), je bolje, da prijavi-jo te dohodke, tudi če v letu 1952 niso presegli 240.000 lir, ki bi jih sicer uradno vpisali za enak znesek, kot so že vpisani, in bi tedaj morali delati priziv proti novemu krivičnemu vpisu;

3) vsi, ki so lani imeli samo dohodke od zemljišča, precejšene za odmero dopolnilnega davka (»Imposta complementare«), ki niso presegli letnih 480.000 lir (brez stalnega odbitka 240.000 lir in onega za družino);

4) vsi, ki so lani imeli dohodke od svojega podrejenega dela (delavci itd.), ki so vsi skupaj presegli znesek 480.000 lir (brez stalnega odbitka 240.000 lir in onega za družino). Tisti pa, ki so že vpisani v imenik davkoplačevalcev te vrste, je bolje, da te dohodke prijavi-jo, tudi če ne presegajo 480.000 lir, da jih zopet uradno ne vpíšejo in bi potem morali delati priziv proti vpisu.

Lastniki zemljišč in stavb naj si preskrbijo točne podatke glede površine in obsega prvih in drugih, ki jih dobijo na katastrskem uradu. Poleg tega pa naj si preskrbijo tudi točne podatke glede višine gospodarskega in agrarnega davka na zemljiščih (»Reddito dominicale« in »Reddito agrario«), ki ga tudi dobijo na katastrskem uradu. Dohodke od stavb (»Valore locativo«) nudi pa davčni urad (»Ufficio distrettuale delle imposte«). Vse to jim bo služilo za izpolnitev prijavnice.

Za zemljišča velja navodilo, da se prijavi-jo samo dohodki za odmero dopolnilnega davka (»Imposta complementare«), ker bodo redni davek na zemljišče odmerili uradno po podatkih iz katastra.

Glavni prijavi-jo tudi dohodke od ostalih članov družine, ki pa morajo prijavnico sopodpisati. Poleg tega velja od letos naprej pravilo, da morajo prijavnico izpolniti tudi državni uradniki sami zaradi odmere dopolnilnega davka.

Kaj se dogaja v Tibetu?

Tibet je še danes ena najbolj nedostopnih in skrivnostnih dežel na svetu, čeprav je tudi res, da so razni potopisci in zemljepisci pogosto pretiravali težave, ki jih mora premagati evropski ali ameriški obiskovalec, preden se mu posreči prodreti v njegovo notranjost.

Največja težava, ki jo je treba premagati pri obisku Tibeta, je njegova izredna oddaljenost od vseh svetovnih prometnih poti in velikanske razdalje brez sodobnih prometnih sredstev.

Površino Tibeta cenijo nekateri na milijon sto tisoč kvadratnih kilometrov, drugi pa na milijon dvesto šestdeset tisoč kvadratnih km. Se bolj needini so si glede prebivalstva. Nekateri zemljepisci pričajo, da je Tibetancev en milijon, drugi pa, da jih je tri milijone sedem sto petdeset tisoč. Pomote so razumljive, ker je navezan potnik samo na primitivne karavane, kar seveda silno otežuje in draži potovanje, zaradi česar ni mogoče dobiti dobrega pregleda nad splošnimi razmerami v tej ogromni deželi.

Zaradi njegove oddaljenosti in težke dostopnosti je moglo obiskati Tibet doslej le sorazmerno malo ljudi z Zahoda. Vendar so po pretrpanje govorice, da je vsako potovanje smrtno nevarno, zaradi sovravnosti domačinov in strašnih prometnih ovir. Doslej se je mudilo v prepovedanem mestu Lasi, ki je prestolnica Tibeta, že lepo steklo Evropejcev, celo žensk, in o Tibetu obstoja v raznih jezikih že kar precejšnja zbirka knjig, ki precej natančno prikazujejo tamkajšnje razmere. Vendar pa še ni prišlo do intimnejšega stika med tibetanskim ljudstvom in evropskimi obiskovalci, do takega stika in spoznavanja, ki je plod trajnejšega sožitja in kulturnega izmenjavanja. V tem je vzrok, da je ostalo tibetansko življenje za Evropejce še vedno skrivnostno, k čemur seveda prispeva še sama nevarnost tibetanskega šega. Odkar pa so kitajski komunisti zasedli deželo, je postal Tibet za obiskovalce z zahodnega sveta seveda še bolj zaprt. Vendar je verjetno s tem konec njegove osamljenosti in oddaljenosti od svetovnega dogajanja.

Kitajci so ga nasilno vključili vanj in danes deli Tibet usodo tistih drugih dežel, ki morajo živeti pod tujim komunističnim jarmom. Najnovejše vesti iz Tibeta pravijo, da se v prebivalstvu drami odporni duh proti tujim osvajalcem — čeprav so istega plemena — in to bo verjetno vzbudilo v njem tudi večjo življenjsko aktivnost in ga pripravilo do tega, da se bo bolj zavedlo potrebe po povezanosti z ostalimi demokracijami in svobodoljubnimi protikomunističnimi silami na svetu, in spoznalo nujnost, da se seznanji z vsemi pridobitvami moderne znanosti.

Ko je v februarju 1952 kitajska vojska zasedla glavno mesto Lasi, ki šteje okrog dvajset tisoč prebivalcev, in si ustanovila tam svoj glavni stan, so označili Kitajci in njihovi tibetanski kolaboracionisti to kot največji in najsvetnejši dogodek v zgodovini tibetanskega naroda. Kitajci morajo se zdaj tako misliti, a Tibetanci so kmalu spoznali, da so se bridi komolci.

Ze prve mesece po zasedbi Lase je začelo primanjkovati v mestu hrane. Velik del živil, ki jih prinašajo tibetanski kmetje ali karavane na mestni trg, porabijo kitajske zasedbene čete in uradništvo zase, meščani pa trpijo pomanjkanje, ki je postalo v zadnjem času tako hudo, da so se začeli odkrito upirati. Kakor poročajo iz krajev na južni tibetanski meji, prireja mestno prebivalstvo v Lasi demokracijo pred tibetanskimi vladnimi poslopji in zahteva orožje, da bi se bojevalo proti Kitajcem. Demonstranti vpijejo: »Bolje je umreti v boju, kakor počasi umirati od gladi!«

Mladi »živeči Buda«, Dalai Lama, ki je vrhovni vladar Tibeta, je prosil ljudi, naj ohranijo red in mir, in da bi jih pomirili, je »prerokoval«, da bodo ostali Kitajci v Tibetu samo tri leta. Kljub temu pa se položaj v Lasi slabša. Vsak dan pride do demonstracij in javnega razburjenja. Največkrat se zberejo in kričijo ljudje pred hišo, kjer prebiva tibetanski minister Savant Igme Ngabon, ki je vodil tibetansko odposlanstvo pri podpisu kitajsko-tibetanske pogodbe leta 1951 v Peking. Dalai Lama je spoznal, da tako ne gre več naprej in da je treba na vsak način ljudi pomiriti. Tako je pred kratkim zaprosil kitajske voditelje, da bi takoj umaknili čete, češ da jim je za varstvo njihovega zastopstva v Lasi dovolj le nekaj stotin vojakov, ne pa kar pet tisoč kakor zdaj.

Vendar Kitajci ne želijo nič slišati o tem in so le poosttrili varnostne ukrepe. Posadko iz mesta Gjan-tse, ki je važno trgovsko središče v južnem Tibetu, in iz mesta Sigatse, ki je samo okrog petindemdeset milj zahodno od Gjan-tse, so umaknili v Lasi. Pripravili so tudi vse potrebno, da bi lahko takoj raztreli velika vojaška skladišča z orožjem in Lasi, če bi se jih skušali uporni Tibetanci polastiti. Vojške oblasti so obvestile o položaju Mao Tse Tung in prepovedale vojaštvu, da bi se družilo s civilnim prebivalstvom. Stopile so tudi v stik z indijsko vlado in jo zaprosile, da bi olajšala do-bavo živil in drugih potrebščin za Tibet.

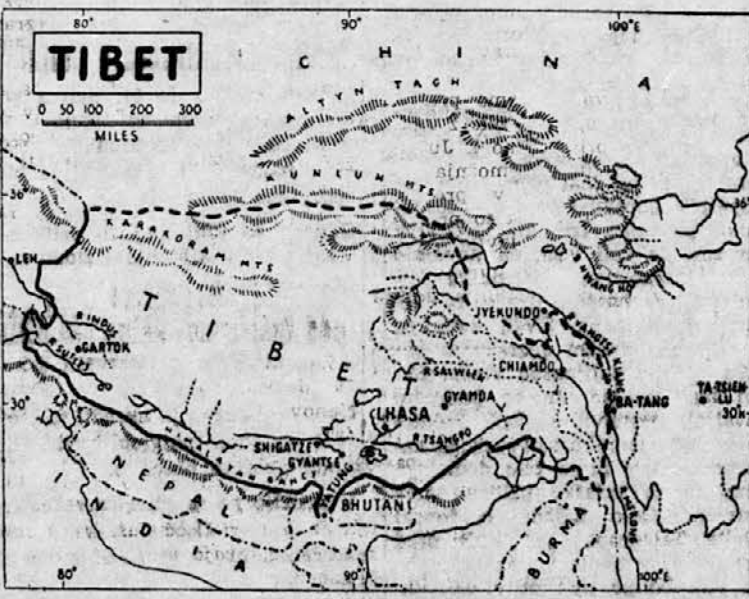
Sicer pa ni nič čudnega, da Tibetancem primanjkuje živil. V vsej deželi je zdaj verjetno vsaj deset tisoč kitajskih vojakov, a Tibet je bil v prehrani vedno navezan samo nase, saj drugače tudi ni moglo, ker delijo deželo od ostalega sveta ogromna gorovja in razsežne pušave in pustinje. Živiljenjska raven je nizka in tibetansko gospodarstvo je lahko spravilo iz ravnotežja. Vsaka usta odveč so v breme. Tudi kitajske oblasti imajo velikanske težave z dobavo živil in materiala za svojo vojsko od zunaj. Računajo, da stane prevoz tisoč ton riža s Kitajskega toliko, kakor sedem tisoč ton riža, in to samo od kitajskega mesta Cengtu do obmejnega tibetanskega mesta Darčendo. Bencin morajo dovažati po zraku in ga odmetavati s padali. Tovorne avtomobile, ki so jih

uporabljali Kitajci pri zasedbi Tibeta, so morali pred vsako gorsko reko razstaviti in kose posamično prenesti čez.

Zaradi maloštevilnosti in miroljubnosti tibetanskega prebivalstva, med katerim je izredno veliko menihov in nun — vsak tretji možki in vsaka petnajsta ženska — je čudno, da imajo Kitajci v Tibetu toliko vojaštva. Poznavalci razmer menijo, da ne toliko zaradi Tibetancev kakor zaradi Rusov. Med komunistično Kitajsko in Sovjet-

sko zvezo je baje že večkrat prišlo do nesporazuma glede vloge, ki naj jo ima ta ali ona v Tibetu. Ker so Rusi s padali spustili svoje znanstvenike nad zahodni Tibet, da bi ugotovili možnosti za gradnjo sovjetskih letalskih oporišč, so se tudi Kitajci odločili za vojaški vdor. S tem so dali Rusom razumeti, da jim ne mislijo prepustiti vpliva v Tibetu.

Tudi to bo morda nekoč eden izmed vzrokov za prelom med Pekingom in Moskvo.

Balkanske zveze v XX. stoletju

I. Osnove

Balkanske polotok, most med Evropo in Azijo, Vzhodom in Zahodom, je od nekdaj igral v zgodovini pomembno vlogo.

Preko njega so prihajali in odhajali razni narodi, na njegovih tleh in ob njegovih mejah so se bile razne zgodovinske bitke. Nastajala in rušila so se carstva. Stara Grčija z Aleksandrom Makedonskim, bizantinsko cesarstvo in otomanski imperij so samo tri najizrazitejše stopnje tega razvoja.

Zato je razumljivo, da je tudi v napetih razmerah, kakršne so nastale po drugi svetovni vojni, ko grozi svetu nova nevarnost prav iz onih predelov, za katere je bil Balkan vedno prehodno področje za osvajaalne pohode, zopet zrastle važnosti balkanskega prostora in balkanskih držav. Treba je bilo postaviti temelje za izgradbo obrambnega zidu, ki naj morebitnemu napadalcu zapre pot v južno Evropo in preko Male Azije na Bliznji vzhod.

Tako je bil 28. februarja t. l. v Ankari med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo podpisan sporazum o prijateljstvu in sodelovanju, katerega pomen je podčrtal ves svetovni tisk.

Za balkanske države same pa je ta sporazum pomemben dogodek tudi zaradi tega, ker predstavlja v komaj štiridesetih letih že tretji poskus balkanskega zblizanja, kar dokazuje, da se balkanski narodi vključ vsem nemajhnim medsebojnim razlikam in mnogim nasprotujočim zahtevam vendarle zavedajo nekakšne skupnosti, posebno kadar čutijo, da jim grozi nevarnost.

To čustvo ni od danes, saj je v marsičem pogojeno s skupno usodo in preteklostjo Balkana. Toda če ga hočemo pravilno razumeti in vrednotiti, moramo poseči nekoliko nazaj.

V novejši zgodovini, to je od napoleonskih vojn sem, se je pojavilo to hoteenje že v prejšnjem stoletju. Nekateri so videli začetek bodoče balkanske povezave v nekdanji provinci Iliriji. Za razširitev ozkih koncepcij se je zavzel leta 1844 srbski državnik Grašaniin, ki je v svojem »načrtanju zagovarjal združitev Srbov, Hrvatov in Bolgarov. V isti smeri sta delovala Gaj in Strossmayer. Več kot pove-zavo zgolj južnih Slovanov je imel v letih 1867/68 v mislih srbski knez Mihajlo Obrenović, ki je začel vrsto pogajanj z Romunijo, Grčijo in Bolgarijo. Toda zaradi nasprotovanja Avstrije in Italije, ki sta bili že tedaj proti vsaki uveljavitvi Balkana, niso ti in podobni napori dali v 19. stoletju nobenih praktičnih rezultatov.

II. Prva Balkanska zveza in Balkanske vojne

Aneksija Bosne in Hercegovine pa je leta 1908 balkanski državam odprla oči ter jim pokazala, da zasledujejo sosednje velesile na Balkanu le svoje koristi.

Avstrija si je poleg prilastitve Bosne in Hercegovine izgovorila še predpavice v Sandžaku in je na ta način odkrito pokazala svojo namero, da Srbijo dokončno odreže

od možnosti dohoda na Jadransko morje. Bolgarija se je zbal, da se zna avstrijska roka stegniti tudi po Makedoniji. Končno ni bilo avstrijsko prodiranje na Balkan po godu niti Rusiji in njen poslanik v Beogradu, von Hartwig, je postal duša zblizanja med Srbijo in Bolgarijo.

Ko je turško-italijanska vojna ponudila ugodno priliko, je bila 13. marca 1912 sklenjena formalna vojaška zveza med Srbijo in Bolgarijo, o kateri sta bili obveščeni tudi Velika Britanija in Francija, ki sta jo odobrili. 29. maja istega leta je sledila grško-bolgarska vojaška zveza, pridružila se je Crna gora in tako je bil skovan obroč držav, ki so spoznale, da si morajo same pomagati, če hočejo, da bodo pri razdeljevanju zapuščene razpadajočega otomanskega carstva upoštevale tudi njihove zahteve. Tako je nastala prva balkanska zveza v dvajsetem stoletju.

Namen te zveze ni bil miroljub-nen. Takratni tajnik ruskega poslanstva v Sofiji, Urusov, je zapisal v poročilu svojemu ministrstvu: »Zveza srbsko-bolgarskega spora-

zuma ni zarja miru. Ta sporazum je rodila vojna in je rojen za vojno. Bilo je jasno: balkanski zavetniki so hoteli z orožjem izsiliti odločitev glede svojih zahtev do Turčije. Srbi in Bolgari so si pogodbno celo že vnaprej razdelili pričakovani plen. Ker se pa niso mogli sporazumeti do zadnjih pogo-dbnosti, so pustili poseben pas, v katerem naj bi potegnil mejo ruski car. Bolgarsko-grška pogod-ba pa sploh ni imela jasnih ome-mljenjskih določil in poleg drugih je to bil kasneje eden izmed glavnih razlogov za spore.

Dogodki so si nato sledili s film-sko naglico, a obenem tudi s film-sko pestrostjo in najbolj nepriča-kovani zapletljajci. Kot povod za vojno so zaveznice izrabile neure-jeno stanje v Makedoniji. 8. oktobra 1912 je napovedala vojno Cr-na gora, 17. oktobra Bolgarija in Srbija, 18. oktobra pa Grčija. Naj-močnejšo vojsko je postavila Bol-garija. V dnevi 23. in 24. oktobra so Srbi porazili Turke pri Kuma-novu, Bolgari pa so istočasno izvo-jevali zmago pri Kirk-Kilislu. 31. oktobra je sledil turški poraz pri

Delo naših občin

V naslednjem imamo v mislih delovanje naših podeželskih občin.

Clovek, ki se kolikaj bavi s politično problematiko na našem ozemlju, bo brez dvoma zasledoval tudi delo občinskih uprav, zlasti slovenskih. Na sejah občinskih svetov prihajajo namreč do izraza najrazličnejše pravno-politične težnje našega prebivalstva in iz njihovega preučevanja si moremo ustvariti vsaj približno sliko o političnem razpoloženju in upravnih potrebah prizadetega ljudstva.

Vendar je v današnjih prilikah tako javno zasledovanje razpoloženja in prilik v slovenskih podeželskih občinah dokaj težavno, da ne rečemo skoro nemogoče, kajti seje občinski svetov na našem podežlju še tako poredkoma vršijo, in še takrat se občinski svetovalci bolj ali manj omejujejo zgolj na formalno odobritev občinskih proračunov, tako da javnost sploh ni obveščena o delovanju in potrebah naših slovenskih občin.

Častno izjemo tvori glede tega občina Devin-Nabrežina. Stevilne in tehtne seje njenega občinskega sveta so lahko občinskim svetovalcem samo v ponos! Na sejah je dana možnost svetovalcem vseh političnih struj, da iznesejo vse svoje želje, kritične opazke in predloge ter da prikažejo potrebe vseh svojih volivcev, s čimer nudijo javnosti priliko poznavanja njihovih prilik in potreb.

Da skuša dolinska občinska uprava, ki je v kominfornističnih rokah, namemoma zavlačevati sklicanje seje občinskega sveta, je kolikor toliko razumljivo... saj bi morali Brežani v skladu s komunističnimi totalitarnimi načeli, ki jih tako vneto zagovarja dolinski župan, Dušan Lovriha, samo ubogati in slepo zaupati svojemu izvoljene-

mu občinskemu vodstvu, ne da bi si pri tem sploh smeli drzniti, zahtevati od tega vodstva tudi podajanje računov za zaupano in precejšnje odgovornosti polno javno upravno nalogo. Gre skratka za kominfornistično pojmovanje demokratske odgovornosti in ljudske zavesti...

Vendar bi mogli vsaj občinski upravi v Zgoniku in Repentbru posnemati Nabrežince in posvečati več pozornosti funkciji, ki naj bi jih imeli v našem političnem življenju svobodno od ljudstva izvoljeni občinski sveti.

Občinski svet je majhen parlament, zato naj bo dana občinskim svetovalcem možnost, da se z občinskimi odborniki temeljito in uradno pomenijo o vseh občinskih zadevah, ne pa da morajo ob priliki redkih zasedanj občinskih svetov samo formalno izglasovati ali oni sklep občinskega odbora, voliti ta ali oni odbor in — če ostane še kaj pičlo predvidenega — izreči svoje mnenje o skoro brezpomembnih zadevah.

Naj imajo voditelji naših občin v vidu, da morajo razen vsega tega, kar smo doslej iznesli glede delnega delovanja občinskih svetov, občinski sveti izpolniti še drugo važno nalogo: politično vzgojiti zastopnike, ki jih je naše ljudstvo svobodno izvolilo iz svoje srede, da bodo vselej kos najrazličnejšim upravnim vrašanjem, ki tarejo v današnjih razvrzanih časih tudi prebivalstvo naših okoličanskih krajev.

Te politične vzgoje v voljenih demokratskih občinskih upravnih središčih pa nikakor ne bo mogoče doseči, če občinski svetovalci ne bodo imeli dovolj prilike udeleževanja, in sicer prav na sejah občinskih svetov!

GOSPODARSTVO

STRELJANJE PROTI TOČI VABILO NA SESTANEK KMETOV V KRMIN

Ze v prejšnjih dveh letih smo pisali o dokaj uspešni borbi proti toči z izstreljevanjem raketnih izstrelkov.

Lansko leto so take poskuse podvzeli tudi na Goriskem, in sicer v območju krminskega gričevja. Ti poskusi so, po splošnem mnenju prizadetih kmetovalcev samih, pokazali brezdvomen uspeh. Da bi se ta način borbe proti nesreči toče, ki kmetom povzroča toliko gorja, čimbolj razširil, je namen pristojnih organov in prizadetih kmetovalcev, da bi streljanje z raketnimi izstrelki v letošnjem letu spopolnili.

V ta namen je bil v soboto 21. marca 1953 predpoldne v občinski dvorani v Krminu sestanek, katerega so se udeležili poleg ravnatelja Kmetijskega nadzorstvenega urada v Gorici, g. dr. Marsana, županov občin Krmin (ki je sestanek sklical), Dolenj, Kaprive in Steverjana ter nad 20 oskrbnikov kmetijskih gospodarstev in posameznih kmetovalcev.

Dr. Marsano je obrazložil pomen in korist borbe proti toči z raketnimi izstrelki ter omenil potrebo, da bi se kmetovalci združili v ta namen v združenje, ki je, po zakonu z dne 9. junija 1901, lahko tudi obvezna, ali pa v prostovoljno združenje, kar je tudi bolj demokratično. Soglasno so sklenili, ustanoviti prostovoljno združenje za območje od Idrije do Soče, vključno občeino Fara. Istočasno so sklenili, pozvati župane prizadetih občin, naj ne-

mudoma skličejo sestanek vseh kmetovalcev, istim poljsnijo pomen in namen ustanovitve združenja ter naberejo člane. Ko bo to predhodno delo opravljeno, bo sestanek vseh članov, na katerem bo podal strokovno obrazložitev o streljanju proti toči g. prof. Rui iz Verone. Vedeti moramo namreč, da Verona prednjači v tem načinu boja proti toči.

Priporočamo našim kmetom, naj se vabilo polnoštevilno odzovejo, ker bo z združenimi močmi tudi strošek manjši. Obenem pa svetujemo Kmetijskemu nadzorststvu, naj povabi k sodelovanju tudi občino Gorico ter mogoče Sovodnje in Doberdob.

GNOJENJE TRTAM

Na splošno se pri nas trtam premalo in tudi nepravilno gnoji.

Posledica je, da zaradi tega trte slabo rastejo in seveda zato tudi malo rodijo. Marsikateri kmet je mnenja, da nam preveč gnojena trta da obilnejši, toda kakovostno slabši pridelek. To je do neke mere res, in sicer le takrat, če ne gnojimo pravilno. Na primer, če močno gnojimo samo s hlevskim gnojem ali pa tudi samo z dušičnimi umetnimi gnojili, kakor z amonjakom ali apnenim dušikom itd. ali celo samo s strniščino.

Zato je nujno potrebno, da vsak kmet ve, kaj doseže pri rastlinah z različnimi gnojilnimi snovmi. Fosfor vpliva na grozdju, kakor tudi pri drugem sadju, na okus in oplojevanje in s tem na rodovitnost; kalij vpliva na odpornost proti boleznim in, kar je še važnejše, na klenost in sladčico; dušik pa pospešuje raščo.

Ker vsebuje hlevski gnoj le malo fosfora — kar smo že večkrat pisali — je neobhodno potrebno, ga pri gnojenju trtam s hlevskim gnojem tako gnojenje spopolnimo z dodatkom superfosfata. Koliko? Srednja količina bi bila 2 kg na 100 kvadr. metrov. Kadar pa bomo gnojili trtam samo z umetnimi gnojili, bomo uporabili sledeče količine na 100 kv. m: 4-5 kg superfosfata, 2-3 kg kalijeve soli in 2-3 kg žvepelnokislega amonjaka ali pa apnenega dušika.

Zadnjič smo pisali, kako je treba ta gnojila med seboj mešati.

Pravilno gnojenje trtam je: vsako tretje ali četrto leto z dobrim hlevskim gnojem in dodatkom superfosfata; v letih med gnojenjem s hlevskim gnojem pa z umetnimi gnojili. V vsaki vasi je gotovo naprednejši kmet, ki opravlja ta način gnojenja. Naj se sosedje pri njem vzgledujejo!

Kakor vidite, moramo trti gnojiti vsako leto, če hočemo, da nam bo štanovitno rodila. Clovek se dnevno izživlja in potrebuje dnevno hrano. Trte kakor vse druge rastline so tudi živa bitja in zato morajo dnevno uživati hrano! Zato, kar velja za trto, velja tudi za vse sadno dreve.

To smo napisali sedaj, ko je čas za pomladansko okopavanje ali obravnavanje trt, ker lahko istočasno gnojimo.

Sovjetska politika

(*adaljevanje s 1. strani)

Potem ko je kar več ur hujskal proti Zahodu, je Malenkov podal številne miroljubne zagotovitve. Povzpel se je do trditve, da vsi vedo, da Sovjetska zveza ni zasedla zunanjih področij, kar je res presenečenje sprico sovjetske zasedbe baltskih držav, Kazelske žrince, severnega dela vzhodne Prusije ter vzhodne Poljske in dejstva, da je svoje podložniške države spremenila v sovjetske kolonije.

Kako naj sprico zanikanja takih očitih sovjetskih napadalnih dejanj v preteklosti verjamemo zagotovitvam Malenkova za bodočnost, kakor so to izvajanje politike mednarodnega sodelovanja in razvoja gospodarskih odnosov z vsemi deželami, kar je omenil kot najvažnejše naloge na področju zunanje politike.

Bistvena pogrška analize Malenkova je bila ta, da je zahodno obrambno skupnost pripisal zviti in napadalnim načrtom ameriških imperialistov. Kot komunistični voditelj ni mogel drugače kot preti molče mimo dejstva, da so države svobodnega sveta povezane med seboj z vezmi resnične moralne solidarnosti in z ideali svobode vesti in govora, ki je v sovjetskem bloku prepovedana. Kdor to prepre, spregleda najbolj važnega činitelja sedanjega svetovnega položaja.

Tudi po Stalinovi smrti ni Malenkov kot njegov naslednik povedal nič bistvenega, kar bi izpremenilo njegovo poročilo na zadnjem partijskem kongresu, ki je bilo še sestavljeno po osebnih Stalinovih navodilih, ki bodo ostala tako dolgo v veljavi, dokler se ne bodo novi oblastniki znašli pred novim položajem, ki se sedaj razvija po Stalinovi smrti z nastopom Eisenhowerjeve doktrine o zasužnjenih narodih v svetovno dogajanje. Walter Kolarz

(Dalje prihodnjic)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Zaslužena kazen

Obsodba fašističnih škvadrstov, ki so jih poslali iz Italije v Trst dokazovat italijansko razpoloženje tržaškega prebivalstva

24. marca je višje zavezniško vojaško sodišče sodilo skupino petnajstih fašističnih izvajalcev, od katerih jih je 13 prišlo iz Verone.

Bili so obdolženi, da so 8. marca, po fašističnem zborovanju v Rossettijevem gledališču uprizorili ob prepevanju fašističnih himn nedovoljeno manifestacijo, ki se je sprevala kmalu v politično demonstracijo, pri kateri se je med demonstrantami razpisala italijanska bomba vrste OTO, ki je ranila štiriindvajset oseb, od teh dva težko, ki bosta ostala invalida za vse življenje. Ranjeni so bili v glavnem sami fašistični demonstranti, kakor smo svojčas o tem že poročali. Bomba je namreč počila, predno jo je mogel demonstrant odvreči.

Dva obtožena sta priznala, da jih je vodstvo fašističnega gibanja MSI v Veroni organiziralo v »skvadro« (po štiri do pet oseb vsako); jim določilo »kapoškva«; vsakega »kapoškva« dalo po petnajst tisoč lir za potne in druge stroške ter ukazalo, naj se na poti in v Trstu med seboj ne razgovarjajo in niti ne pozdravljajo. Dodati moramo še podrobnost, ki je važna za dokaz temeljite priprave »sekspedicije«: »skvadriste« so mobilizirali, češ da grejo demonstrirati v Firence, šele tle pred odhodom so jim ga povedali, da morajo potovati v Trst.

Sodišče je vse Veroneže spoznalo za krive in jih obsodilo: »kapoškva« vsakega na devet mesecev zapora, »skvadriste« pa vsakega na šest mesecev. Vsi bodo v prestani kazni izgnani in prepovedano jim bo, vrniti se na naše ozemlje, dokler ga bo upravljal ZVU.

Istrskega begunca De Bonija je sodišče obsodilo na štirideset tisoč lir globe, ker je hotel z avtomobilom prepeljati v Italijo obtožena Trabuščija, da bi ga tako rešil pred aretacijo. De Bonija so obsodili po milejšem zakonu, ker se sodišče ni hotelo izreči o pravnem sporu, ki ga je spretno izjavil De Bonijev odvetnik Gefter-Vondrich z dokazovanjem, da ne gre za zločin, ampak zgolj za policijski prestop.

Tržačanka Miontjeva je bila obsojena na deset tisoč lir globe, ker je sodišče, kot žensko, ni hotelo obsoditi na zaporno kazen. Pač pa je predsednik sodišča ugotovil, da gre za norico, ki se zaveda, da more zapeljati moške tudi k nepremišljenim političnim dejanjem. Ni pa pozabila, da more služiti domovini tudi kot dobra gospodinja.

Predsednik sodišča je v obrazložitvi poudaril, da so obtoženci sojeni le zaradi udeležbe pri nedovoljeni manifestaciji, ker sploh niso bili obtoženi zaradi bombnega atentata, glede katerega je preiskava še v teku. Nato je izjavil, da je bila fašistična demonstracija 8. marca posebno podla, ker so fašisti nastopali z razvito italijansko zastavo, da bi mogli v primeru policijskega napada vso zadevo čisto pristojno prikazati italijanski javnosti.

Po prečitaniu obsodbe so vsi obsojenci kot na povelje vstali in zapeli »Zivio Italija! Izvivalni manifestaciji se je pridružil tudi del občinstva. Državni tožilec je tedaj ugotovil, da gre za dejanje žalostnega sodnega dvora, zaradi česar je zahteval, naj sodišče proti vsem krivcem postopa v smislu zakona. Predsednik sodišča je na tožilecovo zahtevo pristal. Policija je nato zaprla vrata razpisane dvorane in med občinstvom ugotovila krivce težkega incidenta, proti katerim bo uveden poseben kazenski postopek. Enega pa je pridržala v zaporu.

To so gola dejstva in vsak naš komentar bi bil odveč. Domovini ne služimo z vpitjem razgovorjem in atentati! Se manj pa služimo s tem naši skupni tržaški stvari in potrebi koristnega sožitja med tu živčima narodnostima. To je globok nauk te razprave pred višjim zavezniškim vojaškim sodiščem.

Konferenca italijanskih veleposlanikov iz Washingtona, Londona, Pariza in Bonna, ki je bila pretekli teden v Rimu pod De Gasperijevim predsedstvom, je zaključena. Ob njenem koncu niso izdali nobenega službenega poročila, vendar se je o njej italijanski tisk precej razpisal.

Nas zanimajo na tem mestu le novice glede Trsta. O tem pa so bili v tisku precej skopi, kar pomeni, da ni italijanov več tako z rožicami postlano, kakor so še do pred kratkim mislili. Na splošno navaža tisk, da so na omenjeni rimski diplomatski konferenci obravnavali tudi tržaško vprašanje, glede katerega so ugotovili, da je zašlo za italijanske namene v sila težavna faza, ki zahteva od italijanske diplomacije in politike največjo pozornost in temeljite napore. Jasno je, da bodo širše diplomati, ki jih je De Gasperi demonstrativno pozval v Rim prav ob priliki Titovega obiska v Londonu, napeli vse sile pri severnoameriški, britanski, francoski in zahodnonemški vladi, da izsilijo nov politični moment, ki bi jim vsaj nekoliko koristil pri njihovih zahtevah glede našega ozemlja.

V nadaljnjem nas zanimajo novice iz zahodnih političnih krogov, glede njihovih namer in načrtih s Trstom. Vrnimo se na zadnji sestanek med Dullesom in Edenom v Washingtonu. Uradno sta oba ministra poudarila željo, da pride med Jugoslavijo in Italijo glede Trsta do sporazumne rešitve. Ameriško zunanje ministrstvo pa je razen tega dalo jasno razumeti, da se ne namerava vmešavati v tržaški spor. Ugo Stille pa iz New Yorka poroča svojemu listu »Corriere della Sera«, da je verjetno, da pride do razdelitve »Svobodnega tržaškega ozemlja« na ta način, da dobi Italija obalni pas cone B nekako do Pirana, Jugoslavija pa v zameno slovenske predele cone A. Slično prikazuje razvoj tržaške zadeve tudi komunistično glasilo »Unita«. Ker dobro poznamo metode italijanskega frenditizma, lahko trdimo, da hočejo Italijani podkati ameriški vladi namene, ki jih nimajo.

Italijanska zunanja politika se je glede Trsta po odreki 20-marčne izjave postavila na stališče etične črte, glede katere dopušča samo alternativo plebiscita. Ker pa vsem političnim opazovalcem znano, da take italijanske etične črte na tržaškem ozemlju ni, skušajo Italijanski politiki tako črto ustvariti s spretnimi časopisnimi vsiljevanji in podtikanji. Etnična črta ni torej za Italijane nič drugega kot ves obalni pas STO-ja! Po splošnem objektivnem merilu pa je to slovensko in hrvaško narodnostno ozemlje z italijanskimi otoki...

Pri tem moramo se spomniti, da De Gasperi vedno bolj pristaja na tezo istrskih begunccev, da se Italija nikakor ne sme odreči obalnemu pasu v coni B, ker bi se s tem za daljšo dobo odrekla zahtevam po Istri, Reki in Dalmaciji.

Moramo zabeležiti še en zanimiv glas glede Trsta, in sicer spet iz Rima, toda ne iz italijanskih krogov, ampak iz ust britanskega veleposlanika pri italijanski vladi, Siru Victora Malleta. Veleposlanik Mallet je ob priliki obiska na sedežu »Zavoda za mednarodno politiko« dal v Milanu glede Trsta tehtno izjavo, o kateri pa obširneje razpravljamo v današnjem uvodniku.

Morda nismo pri tem bežnem pregledu navedli vseh političnih momentov, ki so v tem tednu nastali glede Trsta, bomo pa o tem obširneje poročali v velikonočni številki našega lista.

Zatiranje koruznega molja!

Področno kmetijsko nadzorništvo opozarja kmetovalce, da je edini koristni način zatiranja koruznega molja ročno pobiranje stebel in korenin (štrcljev) koruze.

Tozadevni zakon tudi predpisuje, da je treba pobirati in pokončati stebila kot štrclje-korenike najkasneje do 30. aprila.

Ker je borba proti temu škodljivcu nas torej ob tej naši slovensosti! Poskrbeli bomo, da se boste prijetno počutili med nami.

Borštani

G. Palutan odstopil

22. marca je Tržačane iznenadila novica o odstopu področnega predsednika Gina Palutana. Palutan pa je odstopil baje na samo obletnico 20. marca!

Palutana je zdaj imenovala italijanska vlada za svojega prefekta v Vicenzi, na Beneškem.

Ni še znano kdo bo njegov naslednik v Trstu. Naj le navedemo, da po laskem Londonskem sporazumu imenuje razne vodilne upravne funkcionarje na Tržaškem področni poveljnik gen. Winterton na predlog italijanske vlade.

Tržaški slovenski in indpendentistični krogi upajo, da bo za Palutanovega naslednika imenovan domačin, ki bo znal primerneje nastopiti v obrambo tržaških koristi kakor pa tujec. Izrekamo to željo, ker smo že čuli vest, da navajajo za Palutanovega naslednika dr. Memma, ravnatelja urada za notranje zadeve pri ZVU, katerega je po Londonskem sporazumu poslala v Trst italijanska vlada. Razen tega upamo, da bo področni poveljnik postavil ob bok Palutanovemu nasledniku slovenskega namestnika, ker bi to bilo demokratično in za tržaške prilike zares pravično! Celotni ugledni londonski »Daily Telegraph« je približ pred par dnevi v svojem članku o Trstu potrebo po pritegnitvi Slovencev v vodstvo uprave tržaškega ozemlja.

Kar se pa Palutana tiče, mora-

mo ugotoviti, da je odstopil »iz lastne pobude brez zunanjega pritiska«, zaradi česar bo mogel zdaj koristno nuditi Italiji svoje dolgoletno upravno izkustvo.

Doslej je Italija importirala v Trst že toliko sposobnih političnih ljudi in sodnikov, da nam zares ne bo škodovalo, če zdaj mi eksportiramo človeka, ki bo Italiji vsestransko odgovarjal.

Tatvina monštrance v Dolini

V noči od 20. do 21. marca so tatovi vdrli v dolinsko župno cerkev in odnesli iz tabernaklja dragoceno monštranco, v kateri je bila posvečena sveta hostija.

Odesli so tudi majhen relikvarij, ki je bil v zaklenjeni zidni votlini ob oltarju.

Božeropno tatvino je opazil naslednje jutro med mašo dolinski župnik, ki je takoj obvestil policijo.

Na prebivalstvo je naredil ta zločinski dogodek najglobojti vtis in vzbudil splošno obsodbo.

V nedeljo po sakrilegičnem dejanju je bilo v Dolini veliko javno zadoščenje, ki ga je vodil openski dekan.

Kdor bi kar koli vedel o ukradeni monštranci, naj to takoj sporoči prizadeti župniji.

Javna dela na Repentabru

V naši občini to zimo, kot smo že poročali, nismo poznali brezposelnosti. Sedaj je pa kar neprica-kovano prisla uradna vest, da so izčrpani fondi za nadaljnja dela in da je ze za prihodnji mesec zelo znizano nakazilo sredstev.

Ta vest je razburila domačine, ki so bili prepričani, da bodo še vsaj nekaj mesecev lepo zaposleni v kamnolomu ali pri zidavi občinskega kopališča. Treba bi bilo kaj ukreniti, da bi preprečili uklinjenje dela. Ker govore, da je že zdavno potekel določeni časovni rok za izkopavanje temeljev, in to delo je komaj na pol poti, naj odgovorni krogi ugotovijo razloge za ta neuspeh in naj kaznujejo krivce, ne pa kratko in malo ustavi delo! Če bi delo ustavili in ga morda nadaljevali prihodnje leto, bi finančnega vprašanja s tem ne rešili, saj bi dograditev kopališča stala, pa čeprav bi ga gradili morda deset let!

Zadeva je vsekakor zapletena. Če je bil namreč odobren načrt kopališča in odoben ter morda že nakazan tudi odgovarjajoči znesek, kako je mogoče, da je kar na lepem zmanjkalo sredstev in ni mogoče dokončati niti temeljev?

„Villaggio del fanciullo“ na Opčinah

V oktobru bodo štiri leta, ko so odprli na Opčinah slavni »Villaggio del Fanciullo«. Podobnih ustanov je po svetu veliko in, zlasti če pogledamo delovanje takih ameriških ustanov, moramo priznati, da je zamisel zdrava in hvalevredna, vsaj načelno.

Danes ne bomo omenjali delovanja in ozadja te openske oziroma tržaške ustanove. Vrnili se bomo kdaj pozneje k zadevi in jo naši javnosti prikazali v luči dejstev in besed.

V tej »vasi« grade in delajo ve-

liko. Dogradili so sicer še malo v primeri z načrti, ki predvidevajo cele komplekse. Toda grade še vedno in »vas« počasi rase. Zanimivo pa je, da so domačini pri tem delu nezaposleni, čeprav je brezposelnost na Opčinah precejšnja! Zato je treba z vso odločnostjo podpreti upravičene zahteve openskih delavcev, da bi prišli do dela v tej »vasi«, ki je postavljena na njihovi zemlji, katero so pravzaprav v nekaterih primerih odvzeli pravnim lastnikom proti njihovi volji.

Kot je delavski urad posredoval in dosegel, da so na Proseku pri gradnji stanovanjskega bloka za begunce odsvolili tujce in zaposlili domačine, tako naj ta urad doseže iste pravice za openske delavce!

Poziv slovenskim učiteljem!

Slovensko dobrodelno društvo opozarja naše učitelstvo, da potražuje za nadziranje otrok letošnjega mladinskega letovanja v Devinu nadzornice za meseca julij in avgust.

Kdor se želi udeležiti obmojske kolonije, naj vloži prošnjo pri SDD v ulici Machiavelli 22-II z navedbo izmene, katere se misli udeležiti.

Prednost imajo učiteljice, ki so že prejšnja leta sodelovale v kolonijah.

DRUZINA DR. KARLA ŽUKA je bila razveseljena z rojstvom prvorojenke, ki so ji dali ime Ingrid. — Čestitamo!

KNJIGE

Uprava lista ima na prodaj naslednje knjige:

Vinko Beličič: »Slovenska lir-ska pesem«, cena 350 lir, za študente 300 lir.

France Prešeren: »Krst pri Savici«, cena 250 lir.

Dimitrij Jeruc: »Večerne pesmi«, zbirka, cena 400 lir.

Ferry Bükvič: »Brezdomci«, roman, cena 800 lir, za študente 600 lir.

Ivan Jontež: »Jutro brez sonca«, roman, cena 600 lir.

Bogomir Cokelj: »Zgodovinski razvoj Trsta«, brošura, cena 60 lir.

Ivan Ahčin: »Ob jubileju«, cena 350 lir.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jez

Tiska: tiskarna »Adria«, d.d. v Trstu

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK v TRSTU

sprejema od 15.-17. ure v ulici Commerciale št. 10-II Pokličite tel. št. 31813

Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA

sprejema od 9-12 in od 17-19 TRST, VIA COMMERCIALE 10-II., TEL. 31-813

Mizarji kmetovalci podjetniki Deske smrekove, macesnove in trdn lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA TRST Viasa Sonnino, 24

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sek

NEDELJA, 29. marca: 8.45 Kmetijska oddaja. — 9.30 Vera in naš čas. — 11.30 Oddaja za najmlajše. — 12.15 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. 15.00 Koncert zboru iz Boljune. 16.00 Malo za šalo - malo zares. 17.00 Naša mladina pred mikrofonom. — 18.00 Novice iz delavskega sveta. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.30 Izbrana lirika. 22.00 Mozart: CAROBNA PISALA, 1. dej.

PONEDELJEK, 30. marca: 13.30 Kulturni obzornik. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.40 Koncert violinista Karla Sancina. — 21.00 Književnost in umetnost. 21.30 Mozart: CAROBNA PISALA, 2. dej.

TOREK, 31. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. — 20.30 Aktualnosti. 21.00 Citamo za vas. — 22.00 Beethoven: Simfonija št. 4.

SREDA, 1. aprila: 13.30 Kulturni obzornik. — 18.15 Koncert baritonista Marjana Kosa. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Sola in vzgoja. — 21.00 Koncert pianiste Damjane Bratuzeve. — 21.30 Vokalni kvartet. — 22.00 Brahms: Simfonija št. 3.

ČETRTEK, 2. aprila: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.40 Slovenski motivi. — 21.00 Radijski oder - Hofmanstahl: SALZBURSKI VELIKI ODER SVE- TA, nato Slavni pevci.

PETEK, 3. aprila: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Kraji in ljudje. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 21.00 Mozart: Requiem. — 22.40 Chopin: Sonata št. 2.

SOBOTA, 4. aprila: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.00 Koncert moškega zboru iz Proseka - Kontovela. — 21.00 Malo za šalo - malo zares. 22.50 Večerni ples.

Vsakovrstno pohištvo: **Tovarna pohištva Tel. 32** SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NAROČILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVARNISKE CENE — DELO SOLIDNO — DOMACA TVRDKA

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

GLAS IZ SLIVNEGA

Podali smo se iz Nabrežine v »kunčjo vasa« Slivno.

Našega bralca bo morda zanimala nabrežinska oznaka »kunčja vasa«, ki smo jo uporabili za Slivno. Ne gre za nobeno miselno navajanje na kunčjerejo ali kaj slivnega, marveč za inacio izraza »zakotnost«, »brezpromembnost« in slivno. Vsaj tako so nam ta izraz razložili prijazni Slivenci sami. Pri tem so se nam pa pritožili, da postaja njihova lepa vas čedalje večja »kunčja vasa«, prava pastorka nabrežinske občine.

Slivenci so skromni in nimajo velikih zahtev. Vendar so ponosni na dejstvo, da so bili še do prve svetovne vojne sedež cvetoče občine, ki je zadovoljivo krila le prav velike potrebe tedaj preproste in skromne občinske uprave.

Dobili smo na vpogled skoro sto let stare slivenske občinske zapiske.

V teh je tudi postavka za nakup cija za cerkveno uro, ki je pa danes na veliko razočaranje vseh prebivalcev ni več v cerkvenem stolpu!

Zahteva Slivencev po primerni šolski stavbi je že stara. Danes se mora šolska deca potikati po neprimernem zasebnem stanovanju, ker ni v kraju šolskega posloja.

V vasi ni telefonske centrale in ni kopališča, ki sta vidni izraz napredka in zanimanja za ljudske koristi.

Ceste okrog Slivnega so slabe in neprimerno razsvetljene.

Navedli smo le nekaj potreb slivenskega prebivalstva. Slivenci prav dobro vedo, da vsega ne mo-

rejo naenkrat pričakovati od nabrežinske občinske uprave, in da tudi vsa omenjena dela ne spadajo v občinsko pristojnost, vendar upravičeno pričakujejo od sedanje občine, da se jih z ostalimi kraji spomni pri sestavljanju vsakoletnega občinskega proračuna (dokler je še čas, namreč: dokler je možno razpolagati s finančnimi podporami ZVU) in da glede zadev, ki ne spadajo v občinsko pristojnost, kot na primer ceste, vztrajno posreduje pri pristojnih osrednjih oblastvih v slivensko korist, ki je tudi korist celotne občine.

Slivno, kot ostali obmejni kraji okrog Nabrežine, nočejo več biti »kunčja vasa«, ampak sestavni del upravnega stroja velike devinsko-nabrežinske občine!

IZ BORŠTA

Na olistno nedeljo 29. t.m. popoldne ob 5. uri bomo imeli v naši župnijski blagoslov novih zvonov, na katere smo dolgo čakali ter zanje zbirali.

Mala dva smo namreč morali sami preliti, kar stane prilično štiri tisoč lir; velikega pa nam je končno vendar Italija vrnila po desetih letih, odkar so nam jih vzeli. Tako tudi naznanja napis v latinski in italico sumptum in ne več italico kultus, kot je bilo pri prvi pošiljki vrnjenih zvonov.

Kaže, da so zvonovi dobro liti in uglašeni.

Obiščite nas torej ob tej naši slovensosti! Poskrbeli bomo, da se boste prijetno počutili med nami.

Borštani